

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. I. Definitio probabilitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

DISPUTATIO XIV.

DE

Conscientia probabilis.

HÆc est celebris illa quæstio, tanto studio & contentione inter benignos probabilis sententiæ [quos Adversarii honoris causâ Probabilitas nominant] & rigidos probabilioris sententiæ Patronos [quos illi per retorsionem Probabilioritas vocant] hoc tempore agitata, ut graves doctique Theologi sui muneris & nominis penè oblitæ ab Authorum & rationum pondere in acerbas satyras deslectant, seque mutuis commentibus laceffant. Modestiùs ideoque laudabiliùs pro rigidiori sententiâ admodùm doctè scripsit Julius Mercorus Cremonensis; pro sententiâ benigniori è Recentioribus Eparza, Stephanus de Champs, Terillus: è Thomistis Ildesonus Casaraug. & Jo. à S. Th. quorum discussis utrinque rationibus, quod optimum visum fuerit, sequemur. Cæterum opiniones practicè probabiles diversimodè se habent: nam aliquando contingit, ut opinio probabilis nullam habeat aliam probabilem ex adverso sibi oppositam in intellectu opinantis. Secundò, ut sint duæ oppositæ in æquali probabilitatis gradu. Tertiò, ut una probabilior alterâ, idque vel in magno, vel in parvo excessu probabilitatis. Quartò, ut probabilior faveat præcepto, sitque tutior, seu remotior à periculo peccati. Quintò, ut minus probabilis sit certius talis, vel tantùm probabiliter. His positis omnes utriusque partis Authores in hoc conveniunt, quòd liceat sequi minùs probabilem, quæ simul est tutior; discrepant, quòd rigidioris sententiæ Authores velint, in concursu probabilioris faventis legi, debere relicta minùs probabili eligi probabiliorè; negent verò benignioris sententiæ Authores. Utrique rursus dividuntur in duas classes: nam ex rigidioribus volunt aliqui nec probabiliorè sententiâ sequi licere, si sit minùs tuta. Ita Mercorus, p. 2. a. 7. & 9. Alii concedunt; ita Prosper Fagnanus in c. *ne imitari*. n. 225. Ex benignioribus aliqui volunt licitum, sequi sententiâ minùs probabilem, & minùs tutam, modò sit probabiliter probabilis. Ita Caramuel, Pasqualigus, Tamburinus. Alii exigunt, ut sit certò probabilis. Ita Honoratus Fabri, Terillus & alii. Cùm doctrina practica respiciat particulares & singulares actiones, quæ diversis subjacent circumstantiis, existimo mediâ viâ incedendum, neque universali aliquâ regulâ humanas operationes vel intra limites rigidioris sententiæ constringi, vel in amplitudinem benignioris sententiæ laxari posse: unde videmus & rigidioris sententiæ Patronos, cùm ad casus particulares ventum fuerit, multùm de suo rigore remittere, & vix terminis ab opposita dissentire; econtrâ sententiæ benignioris Doctores in certis materiis suam doctrinam arctioribus cancellis constringere, & limitare. Ideo per particulares qq. & plures §§. præsentem difficultatem deducemus.

ARTICULUS I.

Quid, & quibus modis aliquid sit probabile?

SUMMARIÆ.

1. Exponitur status quæstionis.
2. Quadruplex apparentia veri.
3. Definitio opinionis probabilis.
4. Rejicitur definitio Vincent. Baron.
5. Exponitur Authoritas Aristotelis.
6. Nostra definitio non petit principium.
7. Diversi gradus probabilitatis.
8. Divisio opinionis in speculativè & practicè probabilem.
9. Aliud probabile quoad se, aliud quoad nos.
10. Alia probabilitas directâ, alia indirectâ.

§. I.

Definitio probabilitatis.

1. **D**um probabilitas cum laxitate, & practica probabilitas cum speculativa confunditur,

fit, ut quandoque Authores severis argumentis existiment impugnare se probabilitatem, cùm ipsa solam impugnent laxitatem sententiarum. Opus ergo est primò notionem & naturam probabilitatis cognoscere, de qua

Notandum primò ex Terillo. Verum, quo ceu objecto formali intellectus trahitur ad aliquid, quadruplici modo representari & apparere in intellectu: nam primò apparentia veri est certa & evidens; cùm intellectui connexio terminorum est manifesta, & excludit omnem apparentiam de veritate oppositi, ut est verum scientificum. Secundò est certa, sed inevidens, cùm intellectui non manifestatur intrinseca connexio prædicati & subjecti, & ideo relinquit apparentiam de veritate oppositi, magnitudo tamen moti

§ II.

Solvuntur Objectiones.

tivi est tanta, ut necessariò connectatur cum veritate, & ita se habet apparentia veri, in qua fundatur fides Theologica. Tertiò. Datur apparentia veri fallibilis & incerta, quæ tamen sæpius connectitur, quàm non connectitur cum veritate. Quarto. Datur apparentia veri incerta & fallibilis, quæ tamen sæpius conjungi solet cum veritate, quàm veritate. Prima apparentia constituit motivum scientificum, cui intellectus objecti evidentià convictus necessariò absque voluntatis impulsu assentitur. Secunda constituit motivum fidei Divinæ, cui intellectus absolute, sed non nisi imprudenter dissentiri potest, ideoque ad assensum requiritur impulsus & pia motio voluntatis. Tertia constituit motivum probabile, quod liberè, rationabiliter tamen, trahit ad assensum, sive quod juxta prudentum æstimationem est dignum assensu, ideoque eget impulsu voluntatis per prudentiam directæ. Quarta constituit motivum improbabile, quia ostendit objectum fallibile in tali statu, ut de ejus veritate non possimus prudenter confidere: ideoque ad illius assensum moveatur Voluntas non nisi imprudenter & temerè, aliqua passione & pravo affectu impulsâ. Prima generat scientiam, altera fidem, tertia opinionem probabilem, quarta improbabilem.

3. Notandum secundò. Ex prædictis opinio nem probabilem rectè definiti ab Honorato Fabri, quòd sit opinio, quæ circa certitudinem rationabilis fundamento nititur. Genus hujus definitionis est opinio circa certitudinem, hoc est, assensus determinatus [quo discriminatur à dubio proprio sumpto] fallibilis tamen [unde discernitur à scientia, & fide Divina] cum formidine oppositi. Differentia, per quam ab opposita specie opinionis improbabilis distinguitur, est, quòd nitatur gravi & rationabili, non levi rationis [si sit probabilitas intrinseca] vel autoritatis [si sit probabilitas extrinseca] pondere. Rationabile autem fundamentum dicimus, quòd ex prudentum judicio habetur dignum assensu, seu quòd prudentia & recta ratio dignum existimat, ut voluntas intellectum ad assensum ipsius applicet absque temeritatis nota.

4. Hæc definitio tanquam definito commensurata, idque distingvens non tantum à scientia, sed etiam ab improbabili opinione, est bona, & longè melior illâ Vincentii Baronii, quâ, ut hostem sibi fingeret, quem impugnet disp. 1. s. 2. a. 2. ita descripti opinionem probabilem: *Probabile dicimus illud, cuius certitudinem aut falsitatem prænostra ignorantia, & rei inevidentia nil certò nobis constet, aliquam verisimilitudinem habet, cui assensum damus formidolosum, no forte falsum subest &c.* Peccat enim hæc definitio, quòd opinionem probabilem non distinguat ab improbabili, imò ab ipsa hæresi: quis enim nescit, & hæretico formali suum errorem, & temerè opinanti suum objectum apparere verosimile? Unde nil mirum, si isti authores probabilitatum monstra in ore & stylo habeant, quando veram probabilitatem cum improbabilitate confundunt, atque hunc monstruosum scopum suis impugnationibus præfigunt.

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. II.

Oppones tamen auctoritatem Aristotelis, qui s. l. 2. Prior, c. 27. & l. 2. Rhet. c. 2. probabile definit, quòd plerumque contingit, vel quòd ferè semper solet fieri. Quæ definitio videtur repugnare nostræ: Nam in nostrâ, cum utraque pars contradictionis possit habere gravia motiva, quæ merentur prudentum assensum, utraque potest esse probabilis, quia repugnat, ut contradictorium ejus, quòd plerumque contingit, ipsum quodque plerumque & ferè semper contingat; cum contradictorium ejus, quòd ferè semper contingit, necesse sit, rarò contingere. Sed optimè advertit Esparza, & explicat Arist. *Append. p. 1. a. 91.* & seqq. quòd loquatur de probabili argumentativo & universaliter sumpto, quòd est medium syllogismi Topici, unde sicuti posuit principia per se intelligibilia in genere scibilium & certorum, ita posuit principia per se credibilia & probabilia in genere opinabilium, quale est illud: *Omnis mater amat filium suum.* Non verò de probabili in singulari & proximè pratico, quòd non dicitur probabile, eò quòd sit medium universale idoneum ad arguendum & probandum [quo sentu Philosophus loquitur] sed, quòd dignum sit, ut ex alio prudenter inferatur, & in actionem singularem deducatur: sive [ut vult Esparza] quòd probari vel approbari merito potest. Cum igitur Philosophus loquitur de probabili, sumit probabilitatem activè, & relatè ad conclusionem, quæ in illa continetur, pro principio probationis. Theologi in præsentia accipiunt probabilem opinionem passivè pro termino bonæ & validæ probationis. Cui proinde Philosophi definitio nequit accommodari, veluti exemplificat prædictus Esparza ex D. Th. in 4. dist. 45. q. 2. a. 2. quæstion. 1. ad 5. ubi ex supposita veritate illius relationis, quòd D. Gregorius orans pro anima Trajani audivit vocem divinitus allapsam: *Vocem tuam audivi, & veniam Trajano do: duplicem modum offert, quo hoc fieri poterit, utrumque probabilem, vel quòd B. Gregorii precibus fuerit ad vitam revocatus, sicque per penitentiam salvatus, & antecederet, secundum superiores causas, quibus providebatur ad vitam revocandus, non finaliter in inferno deputatus, vel quòd anima Trajani non fuit simpliciter a reatu pœnæ eterna absoluita, sed ejus pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad diem judicii &c.* ubi vides, neutram partem esse plerumque ex contingentibus, quamvis utraque Divo Thomæ videatur probabilis.

Opponit secundò Vincent. Baron. hæc definitione peti principium, quia de hoc ipso vertitur controversia, an assensus opinionis probabilis sit prudens? hoc enim concessio negari vix poterit, quin electio & usus talis sententiæ, quippe prudenti judicio regulatus, sit concessus & licitus.

Verum neganti incumbit probatio. Definitio ista, quam benignioris sententiæ DD. pro fundamento habent, non petit principium, sed est ipsummet principium & axioma, è quo alia deducuntur, quemadmodum qualibet scientiæ & disciplinæ habent sua determinata prima principia, quæ non tam probant, quàm supponunt, Ni-

hilomī-